

**Тема уроку: Практична робота. Зіставлення суспільного устрою Афін і Спарти, повсякденне життя населення цих міст.**

## **Практична робота**

### **1. Буденне життя спартіатів**

Спартіати повсякчас були готові воювати. Саме це визначало їхню буденність. Вони не займалися ні господарством, ні торгівлею. Основним їхнім заняттям була війна, а сама Спарта нагадувала військовий табір. Спортивні змагання підтримували постійний дух суперництва. Спартіатам заборонялося без потреби виїздити за межі поліса, багато говорити й розголошувати зміст навіть побутових розмов.

Для того, щоб стати повноправним громадянином (спартіатом), треба було: по-перше, від народження отримати право на володіння земельним наділом; по-друге, отримати відповідне виховання, яким опікувалася держава, і, по-третє, отримати доступ до однієї з громадських їдалень, де харчувалися всі дорослі (віком понад 30 років) чоловіки.

### **2. Виховання спартанців**

Велику увагу спартанська влада приділяла вихованню дітей. Життя новонародженої дитини в Спарті залежало від рішення ради старійшин. Хворі діти, вважали спартіати, не потрібні ні батькам, ні державі. До семи років дитину виховували в сім'ї, а потім розпочиналося її навчання в громадських школах. У 14 років хлопчики проходили випробування в храмі Артеміди. Після іспиту (а потрібно було витримати удари різкою без сліз та зойків) хлопець міг продовжувати навчання.

У 18 років його зараховували до загонів ефебів, які займалися військовими вправами, іноді пошуками їжі та крадіжками, оскільки ці загани не утримувалися за рахунок общини. Закінчувалося виховання чоловіків у 30 років. Повноліття в дівчат визначалося 18-річним віком, який давав можливість узяти шлюб.

### **Робота з історичним документом «Про які подробиці виховання спартанців довідуємося з розповіді Плутарха?»**

«Лікурґ позабирав семилітніх дітей, об'єднав їх у загани й виховував їх спільно, привчав до спільних ігор і навчання. На чолі загонів він ставив найкмітливішого й найхоробрішого в бійках. Діти в усьому брали з нього приклад, виконували його накази, зносили покарання, відтак усе навчання полягало в тому, щоб виховувати в дітях покірливість. Читання та письма вони вчилися тільки в межах необхідності.

Виховання полягало в тому, щоб навчити безвідмовно коритися, терпляче зносити негаразди й перемагати супротивника. Виховання старших було ще суворішим, їх стригли коротко, привчали ходити босоніж і грати голими. Коли вони досягали 12 років, хлопці переставали носити хітон, одержуючи раз на рік гіматій, ходили брудними, не вмивалися й не змашували нічим тіло, за винятком декількох днів на рік, коли їм дозволялося користуватися всім цим.

Дітей привчали висловлюватися гостро, але дотепно й небагатьма словами. Лікурґ вважав, що й кілька простих слів повинні мати глибокий зміст. Примушуючи дітей довго мовчати, він навчав їх давати влучні, глибокодумні відповіді... Сам Лікурґ, коли в нього

хтось став вимагати, щоб він запровадив у державі демократію, відповів: “Запровадь спочатку демократію в себе в домі”».

«Зазвичай ті елліни, які про себе кажуть, що добре виховують своїх дітей, як тільки їхні діти почнуть розуміти, що до них говорять, негайно приставляють до них педагогів - своїх слуг і відправляють до вчителів учитися грамоти, музики та занять у палестрі. Водночас ноги їх зманіжують взуттям, і все тіло безліччю одягу, а що стосується їжі, то мірою для них уважають їхній шлунок...».

**Палестра** – приватна гімнастична школа. Такі школи мали відкриті майданчики, бігові доріжки, гімнастичні зали, басейни.

**Прочитайте текст** та уривки з документа. Поясніть, як ви розумієте вислів «спартанський спосіб життя». Доберіть і запишіть синоніми до прикметника «спартанський».

суворий простий суворий чернечий аскетичний жорсткий

Спартанці були хоробрими, витривалими воїнами. їм приписують вислів: Справжній спартанець ніколи не питає, скільки ворогів, він питає: «Де вони!?».

Усі спартанці носили грубий одяг, жили в однакових одноповерхових дерев'яних будинках. Мали визначені форми зачісок, бороди і вусів. Під час будівництва дозволялося використовувати сокиру, і лише при виготовленні дверей — пилу.

**Давньогрецький історик Ксенофонт про спартанців**

*Не треба дбати про багатство й одягу, тому що в Спарті прикрасою служить не розкіш убрання, а здоров'я тіла. Їжу він дозволив споживати громадянам у такій кількості, щоб вони надто вже не наїдались, але й не терпіли від голоду...*

Чоловіки харчувалися в громадських їдальнях простою їжею: овочами, трохи сиром, зрідка — рибою та м'ясом. Основною стравою була юшка з бичачої крові із сочевицею, оцтом і сіллю. Страва поживна, але несмачна. Ніхто, крім спартанців, її не міг їсти. Розповідають, що одного разу перський цар змусив полоненого спартанця приготувати йому таку юшку. Коли правитель спробував її, то не міг утриматися від жарту: «Тепер я розумію, чому спартанці так мужньо ідуть на смерть: для них краще загинути, аніж таке споживати».

Із 16 років і до старості спартанець зобов'язаний був служити в армії. У 30 років він вважався повнолітнім і мав право отримати ділянку землі й одружитися.

**Із праці Плутарха «Життєпис Лікурґа»**

*Батько не мав права розпоряджатися дитиною — він відносив немовля до старійшин. Вони оглядали дитину, і якщо знаходили її достатньо міцною, дозволяли виховувати... Якщо немовля було кволе і некрасиве, його кидали в прірву, вважаючи, що таке життя не потрібне ані дитині, ані державі.*

*...За трапезами бували й діти. Їх приводили туди, ніби до школи здорового глузду, де вони чули розмови про держави і справи, привчалися жартувати без кривляння. А спокійно переносити глузування вважалося однією з головних чеснот спартанця.*

*Старший за столом говорив кожному, хто входив: «Розмови за поріг не виходять».*

*Лікурґ наказав укріпляти і загартовувати дівчат у бігу, боротьбі, метанні диска і списа...*

*Читати й писати вони (хлопці) вчилися заради практичної користі, а інше їх виховання зводилось до того, щоб... бути витривалим у біді і перемагати в боротьбі. Тому з роками їх виховання ставало суворішим — їм наголо стригли волосся, привчали ходити босими і гратися разом, зазвичай без одєжі.*

*Спартанці довіряли одне одному...*

### 3. Спартанське виховання

|           |                                |
|-----------|--------------------------------|
| З 7 років | Виховання в агелах             |
| 14 років  | Випробування в храмі Артеміді  |
| 18 років  | Початок служби у загоні ефебів |
| 30 років  | Повноправний член суспільства  |
| 60 років  | Закінчення служби у війську    |

Агела – табір для виховання спартанських дітей з 7 років.

Ефеби – спартанські юнаки віком від 18 років, що проходять військову підготовку.

**Це цікаво знати!** В агеланах хлопчиків погано годували, вони самі здобували їжу, щоб розвинути винахідливість та хитрість. Того, хто попавсь на крадіжці їжі, били батогами як неспритного злодія. Часто їх змушували битися один з одним, щоб виховати жорстокість. Освітою молоді спартанці майже не займались.